

Teacher and student views regarding the placement test

Seviye belirleme sınavına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri

Türkan Argon¹
Aylin Soysal²

Abstract

The purpose of this study is to identify teacher and student views regarding the Placement Test (SBS). The research was undertaken with primary school teachers from Bolu central district (n=100) and students who were given the test during (n=100) 2009-2010 educational year. The study employing the survey model utilizes qualitative research methods. Data was collected by using interview forms which were later analyzed by content analysis. At the end of the study it was found that SBS creates feelings such as stress, fear, anxiety and curiosity and has an important effect on the identification of the future educational lives and professions of the students. SBS prevents students from socializing. Differences have been detected between the courses SBS covers and the courses studied at school. Students engage in activities such as answering test questions, taking trial tests, answering preparatory courses, receiving counseling, going to the courses and private tutoring. School administrators take the exam results very seriously. Implementations that are based on student-teacher-parent collaboration and that

Özet

Bu araştırmanın amacı, Seviye Belirleme Sınavına (SBS) yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemektir. Araştırma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Bolu merkez ilçe ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler (n=100) ile sınava giren öğrenciler (n=100) üzerinde yürütülmüştür. Tarama modelindeki araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Görüşme formu ile veriler toplanmış, içerik analiz tekniği ile çözümlenmiş ve sayısallaştırılmıştır. Araştırma sonucunda SBS'nin stres, korku, heyecan, merak gibi duygular uyandırıp, öğrencilerin gelecekteki eğitim hayatı ve mesleğini belirlemede oldukça önemli etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. SBS öğrencilerin sosyalleşmelerini engellemektedir. SBS'nin kapsadığı dersler ile okulda işlenen dersler arasında eşitsizlik bulunmaktadır. Öğrenciler SBS'ye yönelik test çözme, deneme sınavı, etüt-yetiştirme kursu, rehberlik, dershaneye gitme, özel ders alma gibi etkinlikler yapmaktadırlar. Okul yöneticileri sınav sonuçlarına aşırı önem vermektedir. SBS yerine yetenek ve ilgilere göre seçim yapan, öğrenci-öğretmen-veli işbirliğine dayalı uygulamalar önerilmiştir.

¹Sorumlu yazar: Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 14280 Bolu/Türkiye turkanargon@hotmail.com

² İngilizce Öğretmeni, MEB Bolu, aylinarslanyilmaz@hotmail.com

use selection based on ability and interests have been suggested.

Keywords: Seviye belirleme sınavı, öğretmen, öğrenci.

Keywords: Placement test, teacher, student

[Extended English Abstract](#) (at appendix)

Giriş

Ülkemizde ortaöğretim kurumlarının bazılarında girebilmek için öğrenciler ilköğretimin sonunda merkezi bir sınav olan Seviye Belirleme Sınavına (SBS) girmek ve başarılı olmak durumundadırlar. Bu kurumlara girmek isteyen öğrenci sayısının fazla olması buna karşın kurumların öğrenciler için ayırdıkları kontenjanlarının sınırlı olması eleme ve seçme işleminin yapılmasını gerektirmektedir. Yani, sınırlı kontenjanı olan bu okullara girebilmek için öğrencilerin yapılan sınavlardan yüksek puan almaları gerekmektedir. Bu durum ise öğrencileri daha çocuk yaştan itibaren, ne yazık ki daha çocukluklarını yaşayamadan, sınav gerçeği ile karşılaşmalarına ve bir koşuşturma içine girmelerine neden olmaktadır. SBS, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her yıl haziran ayında ders kesiminden sonra düzenlenen, ilköğretim kapsamı içerisinde Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler ve İngilizce derslerinden 6, 7 ve 8'inci sınıflardaki müfredatta belirtilen kazanımları öğrencilerin elde etme seviyesinin ölçüldüğü merkezi sistem sınavıdır. Sınav çoktan seçmeli test şeklinde kazanımlar esas alınarak hazırlanıp, öğrencinin yorumlama, analiz etme, eleştirel düşünme, sonuçları tahmin etme, problem çözme vb. yeterliliklerini ölçecek niteliktedir (MEB, 2010a).

SBS, ilköğretim sürecinin zorunluluğu göz önüne alınıp mezun olan bütün öğrencilerin girme potansiyeli olan dolayısıyla en çok öğrencinin müracaat edip katılım göstereceği sınavlardan biridir. Öğrencilerin geleceklelerini belirlemede önemli etkisinden dolayı her yıl hazırlanma, uygulanma ve değerlendirme süreçleri açısından öğrencilerin, velilerin, eğitimcilerin ve tüm eğitim-öğretim kurumlarının dikkatini üstüne çekmektedir. Bu sınava katılan adayların %75'inden daha fazlası sınavı kazanamamakta ve istedikleri ortaöğretim kurumuna yerleşememekte, düşük düzeyde başarı göstermektedirler (Sarier, 2010). Olumsuz olan bu sonuç ise sınava olan dikkatleri daha da artırmaktadır. Diğer yandan ülkemizde ortaöğretim kurumlarında oldukça fazla okul çeşitliliği söz konusudur. Bu okullardan bazıları sınavsız doğrudan başvuru yoluyla öğrenci alırken (genel liseler, ticaret meslek liseleri, teknik ve endüstri meslek liseleri, kız teknik ve meslek liseleri, imam-hatip liseleri gibi), bazıları sınavla öğrenci almaktadır (Anadolu liseleri, sosyal bilimler liseleri, fen liseleri, Anadolu öğretmen liseleri gibi). Ayrıca özel yetenek sınavları ile öğrenci alan liseler de mevcuttur (güzel sanatlar ve spor liseleri gibi) (Üzkurt ve Koçakoğlu, 2009). Var olan çeşitlilik, öğrencilerde yönlendirme olmadığı durumda tercih karışıklığına neden olabileceği gibi, gelecek kaygısı nedeniyle toplumsal bakış açısıyla da en iyi eğitimi veren liseler fen liseleri, Anadolu öğretmen liseleri

düşüncesiyle sınava hazırlık sürecinde bu liselere olan talebi artırmaktadır. Diğer yandan ortaöğretime girişte sınavlar konusunda tam bir sistem uygulamaya konulamamış, bu durum beraberinde pek çok sorunu da getirmiştir. Ortaöğretime girişte ilköğretim ikinci kademedeki yıllarda değişik isimlerde ve farklı şekillerde pek çok sınavın uygulamaya konulması bu duruma örnek olarak verilebilir. Örneğin Fen Liselerine öğrenci seçmek için 1988 yılına kadar iki basamaklı yapılan sınav, 1988-1995 yılları arasında tek basamaklı Fen Liseleri (FL) Sınavı adı altında yapılmıştır. 1995 yılında Anadolu Öğretmen Liseleri (AÖL) Sınavı ile birleştirilmiş, 1995-1998 yılları arasında FL/AÖL adı altında yapılmıştır. 1998 yılında kesintisiz zorunlu eğitime geçişle birlikte FL/AÖL sınavı ilköğretim sonunda yapılan Anadolu Liselerine Giriş Sınavlarıyla birleştirilerek Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÖÖKÖSYS) adı ile uygulanmaya başlamıştır. Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) ile öğrenciler anadolu lisesi, anadolu öğretmen lisesi, anadolu teknik lisesi, anadolu meslek lisesi, anadolu imam-hatip lisesi, anadolu sağlık meslek lisesi ve fen liselerine yerleştirilmiştir. 8. Sınıfta orta öğretim kurumlarına yerleşmek için öğrencilerin girdiği OKS, 2007'de son defa uygulanmış ve değişime uğramıştır. 2008-2009 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanan bu sınavın hem adı hem de uygulaması değiştirilmiştir. Öğrencinin okul içi sınavları ile altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarda ulusal düzeyde yapılan Seviye Belirleme Sınavları (SBS) almıştır. Başlangıçta 6. sınıftan itibaren, üç yıl ardı ardına yapılan SBS'nin kademeli olarak kaldırılacağı açıklanmıştır. Uygulamaya bakıldığında SBS'nin 6, 7, ve 8 sınıflarının eğitim öğretim yılının sonunda 3 defa yapılan sınavın, aşamalı olarak kaldırıldığı ve sadece 8. sınıf sonunda yapılacağı belirtilmektedir. Bu arada diğer lise türleri olup sınavla öğrenci alan anadolu teknik, anadolu meslek ve meslek liseleri 1998'e kadar sınavla öğrenci almış, anadolu teknik ve anadolu meslek liseleri için olan kısmı 1998'de OKS ile birleştirildiğinden adı meslek liseleri (ML) olarak değiştirilmiştir. Kurumlara bağlı Meslek Liseleri Sınavı 1998'de uygulanmaya başlanmış ve 2001 yılında OKS ile birleştirilmiştir (Kerim vd., 2010; Özcan ve Açık, 2011).

Görüldüğü gibi son 30 yıllık bir sürede ortaöğretime giriş konusunda farklı sınav uygulamaları yapılmış ve süreç tam bir düzene oturtulamamıştır. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği'nin (2010) sınavlar üzerinde yaptığı bir çalışmada bu durum dile getirilmiş, yapısal bir düzenleme gerçekleştirilemediği vurgulanmıştır. Bu çalışmaya göre süreç içinde eğitimin farklı kademelerindeki öğrenci akışı sınavlarla düzenlenmeye çalışılmış, uzun vadeli politika oluşturmak yerine, her güçlük sınavlarla aşmaya çalışılmıştır. Zaten uzun ve yorucu bir hazırlık süreci gerektiren sınavlar, çocuklar üzerinde olumsuz bir takım etkiler meydana getirmekteyken, bir de uygulamaya yönelik sık sık değişikliklerin olması, sınava girecek öğrenciler üzerinde olumsuzlukların etki düzeyini artırmaktadır. Bu durumdan sadece öğrenciler değil, okullardaki öğretmenler ve veliler de etkilenmektedir. Çünkü sınavda sorulacak sorulara yönelik programdaki kazanımları, eğitim

öğretim süreci içinde öğrencilere kazandıracak olan kişilerin öğretmenler olması onların da sınava hazırlanmalarını gerektirmektedir. Uzun yıllar süren gelişme ve öğrenme süreçlerinin, öğretilen her konuyu kapsamaması imkânsız gibi olan tek sınavla ölçülmesi, buna bağlı olarak öğrencilerin sınav merkezli öğrenmeye yönelmeleri, dersane ve kurslara gitmeleri okullarda görev yapan öğretmenlerin varlık duygusuna zarar vermekte ve otorite kaybına neden olmaktadır (Aydın, 2008). Bunun yanında SBS aileler açısından da oldukça büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda ekonomik durumu ne olursa olsun hemen hemen her ailenin çocuğunu dershaneye gönderme çabasının ve özel ders aldırma eğiliminin artması bu durumun açık göstergeleridir. Çünkü aileler iyi bir üniversiteye girişin her geçen yıl zorlaştığının, bu yarışta olan gençlerin sayısının her geçen gün arttığının farkında oldukları gibi, devam edilecek iyi bir lise ve ardından gelen üniversitenin çocuğunun gelecekte seçeceği meslek konusundaki etkisini ve önemini çoktan fark etmişlerdir. Nitekim Özerman'ın (2007), OKS'ye başvuranların sadece beşte birinin istediği okula yerleştirilmesinin toplumda kaygı dolu bir ortam yarattığı bulgusu, bu durumu belgelendirmektedir. MEB'in yeni öğretim programlarındaki hedeflere ulaşım ulaşılmadığının tespiti açısından yeterli ve uygun olmadığı düşüncesinden hareketle, bilgi içerikli ve sonuç temelli ölçme ve değerlendirme yöntemi olan OKS'yi bırakıp süreç temelli olarak yapılandırılan SBS'yi uygulaması da tartışma konusudur. Bunun nedeni SBS'nin öğrencilerin dersanelere yönelmesini azaltması beklenirken, tam aksi şekilde önceki sisteme göre daha alt sınıflardan başlayarak dersanelere ve kurslara yönelmeleri, deneme sınavlarının sayılarının arttırılması ve bunun sonucu olarak öğrencilerin kişisel, bedensel ve sosyal gelişimlerine yeterince zaman ayıramamaları şeklinde söylenebilir (MEB, 2010b). Görüldüğü gibi SBS öğrenci, öğretmen, veli, kurum boyutları göz önüne alındığında neredeyse toplumun tamamını ilgilendiren bir sınavdır. SBS, şeklinde ve uygulandığındaki değişiklikler, öğrencilerin yerleştirileceği okul kontenjanlarının sınırlı olması, sınava hazırlanan öğrencilerin bu süreçte yaşadıkları zorluklar gibi pek çok değişkeni içinde bulunduran bir sınavdır. Sınav sürecinden en çok etkilenenlerin başında ise öğrenciler ve öğretmenler gelmektedir. SBS ile doğrudan etkileşimde olan bu iki grubun sınava yönelik görüşleri ise uygulamaya yönelik veri elde etmek ve sorunların üstesinden gelmek için büyük önem taşımaktadır. Çünkü SBS'ye yönelik pek çok çalışma yapılmakla birlikte doğrudan öğrenci ve öğretmenlerle yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Belirtilen gerekçeler doğrultusunda yapılan bu araştırma ile üzerindeki tartışmalar halen devam eden SBS hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar ile tartışmalara ve uygulamaya katkı bulunması da amaçlanılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, SBS'ye yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada, ilköğretim okulları 6, 7 ve 8. sınıflarda okuyan öğrenci ve ders veren öğretmenlere SBS'ye yönelik aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. SBS denilince aklınıza ne geliyor?
2. SBS gerekli bir sınav mıdır? Neden?
3. SBS'nin öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumlu ya da olumsuz etkileri nelerdir?
4. SBS'nin öğretmenler üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri nelerdir?
5. SBS'nin içerik ve kapsamının okulda işlenen derslere uygun olup olmadığı hakkında düşünceleriniz nelerdir?
6. SBS'nin kapsadığı dersler ile müfredat kapsamındaki dersler arasında eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz? (Matematik, fen, resim, müzik gibi)
7. SBS için okulda bir hazırlık yapıyor mu? Yapılıyorsa bunlar ne gibi etkinliklerdir?
8. SBS için okul dışında herhangi bir hazırlık yapıyor musunuz? Yapıyorsanız bunlar ne gibi hazırlıklardır?
9. SBS için okuldaki öğretimi mi yoksa okul dışında yapılan hazırlığı mı yeterli görüyorsunuz? Neden? (Bu soru sadece öğrencilere sorulmuştur.)
10. SBS'nin öğrencinin gelecekteki öğrenim yaşantısına etkisi var mıdır? Bu etkiler nelerdir?
11. SBS ve sonuçlarına okul yöneticilerinin bakışı nasıldır? Sınava yönelik olarak ne gibi davranışlarda bulunmaktadır?
12. Siz olsaydınız SBS yerine nasıl bir yol izlerdiniz?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Tarama modeli benimsenerek gerçekleştirilen araştırmada, öğretmen ve öğrencilerin SBS ile ilgili görüşlerine yönelik verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlar olup, araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır (Eroğlu, 2006). Nitel araştırmalar ise gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Çalışma Grubu

Araştırma, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Bolu ili merkez ilçe ilköğretim kurumlarında görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmenler (N=100) ve 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrenim gören ve SBS'ye giren öğrenciler (N=100) üzerinde yürütülmüştür.

Verilerin Oluşturulması ve Toplanması

Araştırmada öğretmen ve öğrencilerin SBS'ye yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla standartlaştırılmış açık uçlu soru tekniğine uygun olarak yapılandırılmış sorulardan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu esnekliği, katılımcıların düşüncelerini istedikleri gibi yazıya dökerek belli bir konuda derinlemesine bilgi toplam imkânı verdiği, çok sayıda katılımcıya ulaşma imkânı sağladığı, veri toplama ve çözümleme kolaylığı bakımından araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilen formlardır. Katılımcıların görüşmeciden etkilenmeden, gerçek düşünce ve deneyimlerini yansıtmalarını temin etmek ve görüşmeci yanlılığı ile öznelliğinin doğuracağı zararları engellemek, görüşlerini sınırlandırmadan düşüncelerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir (Ekiz, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2005; Balcı, 2009). Formun hazırlanma sürecinde, ilgili literatür taranarak açık uçlu sorular hazırlanmış, iç geçerliliğini sağlamak için eğitim bilimleri alanında uzman üç kişinin görüşü ve katılımcı teyidi alınmıştır. 10 ilköğretim öğretmeni ve 10 öğrencisine ön uygulama niteliğinde bir çalışma yapılmış, elde edilen dönütler doğrultusunda formun eksik yönleri belirlenmiş ve asıl uygulama için hazır hale getirilmiştir. Çünkü veri toplama araçlarının denenmesi araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği ile doğrudan ilintilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Hazırlanan formda öğretmen ve öğrenciler göz önüne alınarak benzer sorular sorulmuştur.

Verilerin Çözülmesi

Görüşme formu sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analiz tekniği ve nitel verilerin sayısallaştırılması yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bunun için birbirine benzeyen veriler, belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilip düzenlenir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). İçerik analizi ile elde edilen verilerin yorumlanmasında genellikle frekans ve yüzde kullanılmakta (Büyüköztürk vd., 2008), yani sayısallaştırılmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada katılımcıların verdikleri yanıtlar, araştırma amaçları doğrultusunda kodlanmıştır. Elde edilen verilerinden hareketle yapılan yorumların benzerlikleri, farklılıkları ve ilişkileri dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuştur. Analiz birimi olarak kelimeler seçilmiştir. Her bir kategorinin hangi sıklıkla tekrar ettiği (frekansı) bulunarak veriler sayısallaştırılmıştır. Verilerin sayısallaştırılmasındaki

amaç, güvenilirliği arttırmak, yanlılığı azaltmak ve kategoriler arasında karşılaştırmalar yapmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmada her bir kategorinin hangi sıklıkla tekrar ettiği (frekansı) bulunmuş ve tablolar halinde gösterilmiştir. Tablolar oluşturulurken kelime sıklıklarının belirtilmesinde kavramlar oluşturulurken, bir kişi birden fazla farklı görüş belirtmekle beraber araştırmada, kişilerin birinci derece önem verip ilk sırada belirttikleri görüşler gösterilmiştir. Bu doğrultuda görüşlerdeki kelime sıklıkları toplam öğretmen ve öğrenci sayısına tamamlanmıştır. Kelime sıklıklarının yüzdeleri verilirken, uygulama yapılan 100 öğretmen ve 100 öğrenci görüşünün içindeki yeri belirtilmiştir. Örneğin Tablo 1’de SBS’ye yönelik olarak 100 öğretmenin 15’i ilk sırada stres kaynağı derken, 11’i ilk sırada merkezi öğrenci eleme sistemi, 10’u ilk sırada orta öğretime giriş sınavı şeklinde görüş belirtmişlerdir. Araştırmanın bütün tabloları kişilerin birinci derece önem verip ilk sırada belirttikleri görüşler doğrultusunda oluşturulmuştur. Güvenirlik çalışması için veriler analiz edildikten sonra oluşturulan kategoriler için bir uzman görüşü alınmıştır. Araştırmada Seviye Belirleme Sınavı, SBS şeklinde kısaltılmıştır.

Bulgular, Yorum ve Tartışma

Bu bölümde görüşme formları ile öğretmen ve öğrencilerden elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuş ve sonuçlar tartışılarak yorumlanmıştır. Öğretmen ve öğrenci bulguları birlikte tek tabloda sunulmuştur.

SBS’ye Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Tablo 1’de SBS’ye yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri yer almaktadır.

Tablo 1. SBS’ye Yönelik Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Stres kaynağı	15	15	Stres, korku, heyecan, merak	35	35
Merkezi öğrenci eleme sistemi	11	11	Seviyeye uygun liseye girmek için önemli bir sınav	16	16
Seviye belirleme sınavı	11	11	Geleceği değiştirecek bir sınav	16	16
Ortaöğretime giriş sınavı	10	10	Sadece sınav	10	10
Liseye girme yarışı	9	9	Seviye belirleme sınavı	6	6
Çocukluğun yaşanmaması	8	8	Hayatın ilk üç anahtarı	3	3
İhtiyaçları dikkate almayan sınav (oyun gibi)	7	7	Ders çalışma ve test kitabı	3	3
Yarış atına dönüştüren bir sistem	6	6	Maddi külfet	2	2
Ailelerin yarışı	6	6	Başarılması zor bir sınav	2	2
Dershanelere yönelik	5	5	Yeni bir hayata başlama	2	2
Seviye belirlemeyen girilmek zorunda olunan bir sınav	4	4	Fen ve Anadolu Lisesi	3	3
Ezberleme sistemi	5	5	Aile baskısı ve oyun oynamama	2	2
Belirsizlik ve gereksizlik	3	3			
Toplam	100	100	Toplam	100	100

Tablo 1’de SBS’ye yönelik öğretmen görüşleri incelendiğinde dikkat çeken görüşlerin, SBS’nin stres kaynağı (%15), merkezi öğrenci eleme sistemi (%11), seviye belirleme sınavı (%11), ortaöğretime giriş sınavı (%10) şeklinde belirtilen görüşler olduğu görülmektedir. Bunun dışında öğretmenler SBS’ye yönelik, liseye girme yarışı (%9), çocukluğun yaşanmaması (%8), oyun gibi ihtiyaçları dikkate alınmaması (%7), öğrencileri yarış atına dönüştürülmesi (%6), ailelerin yarışı (%6), dershanelere yöneliş (%5), ezberleme sistemi (%5), belirsizlik ve gereksizlik (%3) şeklinde olduğu görülmektedir. SBS’ye yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde ise öğrencilerin %35’i bu sınavı stres, korku, heyecan, merak şeklinde tanımlamışlardır. Bunun yanında SBS için; seviyeye uygun liseye girmek için önemli bir sınav (%16), geleceği değiştirecek büyük bir sınav (%16), sadece sınav (%10), seviye belirleme sınavı (%6), hayatın ilk üç anahtarı (%3), ders çalışma ve test kitabı (%3), maddi külfet (%2), başarılması zor bir sınav (%2), yeni bir hayata başlama (%2), fen ve anadolu lisesi (%3), aile baskısı ve oyun oynamama (%2) şeklinde görüşler belirtmişlerdir.

Görüşlerden anlaşıldığı gibi hem öğretmenler hem de öğrenciler için SBS, öğrenciler üzerinde stres, korku, heyecan gibi daha çok olumsuz duygular yaşatan bir uygulamadır. Stres, korku, heyecan gibi duygular kontrol altına alınamadığında kişinin yaşam kalitesini, başarısını ve eylemlerini olumsuz etkileyebildiği gibi başarısızlığı da beraberinde getirebilmektedir. Gündoğdu vd. (2010) küçük yaşta sınavlarla baş başa kalan öğrencilerin belli düzeyde strese girdiklerini ortaya koyarken, Bunevicius vd. (2008) üniversite öğrencilerinin özellikle sınavlar yüzünden önemli ölçüde kaygılı olduğunu, kaygının da öğrencilerin strese yönelik dirençlerini azalttığını tespit etmiştir. Akademik beklenti ve amaçlar ne kadar yüksekse, diğer bir ifadeyle öğrenciler ne kadar üstün sonuçlar almak istemekteyseler akademik stres de o kadar yüksek olabilmektedir (Carver ve Scheier, 1994). Yüksek düzeyde sınav kaygısı yaşayan ilköğretim öğrencilerinin ise başarıları düşük olabilmektedir (Koçkar, Kılıç ve Şener, 2002). Sınava hazırlanma ve girme sürecinde sadece öğrenciler değil aileler de stres içine girip kaygı yaşamaktadırlar. Aileler yaşadıkları stres ve kaygıyla, çocuklarını dershanelere yönlendirip özel dersler aldırarak, sürekli ders çalış ve sınava hazırlan baskısını yapıp daha çok gerilim yaşamalarına neden olmaktadır. Ne yazık ki bu süreç bazen aile ile çocuk arasındaki ilişkinin niteliğinin bozulmasına neden olup çatışmalar yaşatabilmektedir. Bunun yanında sınavlar öğrenci ihtiyaçlarını tamamen dikkate almamaktadır. Sınav yüzünden çocuklar, yaşları gereği, en çok ihtiyaç duydukları bir dönemde ders çalışmak yüzünden zamansızlık nedeniyle oyun oynayamamakta, sosyal etkinliklere yönelememekte, yaşlılarıyla birlikte zaman geçirememektedir. Yaşlılarıyla bir araya geldiklerinde de anne babaların istek ve zorlamalarıyla ders çalışıp, test çözerek zamanlarını geçirmektedirler. Bu durum ise onların yeterince sosyalleşmemelerine neden olmaktadır. Bu duruma dikkat çeken Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2010) yaptıkları çalışma öğrencilerin sosyalleşmeden hayata atılması durumunda bunun faturasını

öncelikle kendisi ve ileride atılacağı toplum ödeyeceğini belirtmektedir. Görüldüğü gibi SBS sadece öğrencilerin kişilik gelişimine olumsuz etkilemekle kalmamakta, toplumsal açıdan da olumsuz sonuçlar taşımaktadır.

SBS'nin Gerekliliği

Tablo 2'de SBS'nin gerekliliğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri yer almaktadır.

Tablo 2. SBS'nin Gerekliliğine İlişkin Görüşler

	Evet gerekli. Çünkü/Fakat	f	%	Hayır gereksiz. Çünkü/Fakat	f	%
Öğretmen Görüşleri	Seviyeye uygun okul belirliyor	14	21,5	Tek bir sınav yerine yıl boyunca değerlendirme olmalı	8	20,0
	Alternatifi olmadıkça gerekli	13	20,0	Öğrencinin ilgi-yetenek isteklerini göz ardı ediyor	6	17,1
	Kaliteli liselere gitmeyi sağlıyor	8	12,3	Küçük yaşta sınav kaygısı geliyor	5	14,3
	Sınav dışı bir uygulama daha fazla eşitsizlik yaratır	7	10,7	Sadece akademik başarı ölçülüyor	4	11,4
	Öğrenciyi çalışmaya sevk ediyor	5	7,7	Değerlendirme objektif değil	4	11,4
	Sınav, okul başarısı, öğretmen-veli görüşü de eklenmeli	2	3,1	Başarısızlar kendini değersiz hissediyor	3	8,6
	Öğrencilerde baskı yaratıyor	2	3,1	Sosyal hayat engelleniyor	3	8,6
	Fikrim yok	16	24,6	Rekabet hissi yaratıyor	2	5,7
Toplam	65	100,0	Toplam	35	100,0	
Öğrenci Görüşleri	Seviyeye uygun liseyi belirliyor	40	58,8	Stres, zaman kaygısı başarılı öğrenciyi bile başarısız yapıyor	7	21,9
	İdeal mesleği belirliyor	7	10,3	Üç sınav üç defa stres yaşıyor	5	15,6
	Başarıyı ölçüp, geleceğe hazırlıyor	5	7,4	Okul başarısı ve öğretmen görüşünü içeren sistem olmalı	4	12,5
	Üç yıl boyunca yapılan sınav tek sınava oranla daha verimli	4	5,9	Yeteneğe göre yönlendirilmeli	2	6,3
	Başarılı ve başarısız ayırıyor	3	4,4	Düşük not alındığında çevre ve aile baskısı artıyor	1	3,1
	Fikri yok	9	13,2	6. sınıf sınav için erken	1	3,1
	Toplam	68	100,0	Fikri yok	12	37,5
			Toplam	32	100,0	

Tablo 2'de sınavın gerekliliğine ilişkin görüşler incelendiğinde, öğretmenlerin %65'inin gerekli olduğunu, %35'inin gereksiz olduğunu belirttikleri görülmektedir. Sınavı gerekli gören öğretmenlerin bir kısmı sınavın seviyeye uygun okulu belirlediğini (%21,5), kaliteli liselere gitmeyi sağladığını (%12,3) ve öğrenciyi çalışmaya sevk ettiğini (%7,7) söyleyerek uygulamayı destekleyen görüşler belirtirken, bir kısmı da alternatifi olmadıkça gerekli olduğunu (%20,0), sınav dışı bir uygulamanın daha fazla eşitsizliğe yol açacağını (%10,7), sınava okul başarısı, öğretmen-veli görüşü de eklenmesi gerektiğini (%3,1) ve sınavın öğrencilerde baskı yarattığı (%3,1) belirterek kaygılarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin %24,6'sı sınavın gerekli olduğunu belirtmekle beraber bu konuda yorum yapmamışlardır. Sınavı gereksiz gören öğretmenler ise bu duruma gerekçe olarak tek bir

sınav yerine yıl boyunca yapılacak değerlendirilmenin daha doğru olduğunu (%20), sınavın öğrencinin ilgi, yetenek ve isteklerini göz ardı ettiğini (%17,1), küçük yaşta sınav kaygısı geliştirdiğini (%14,3), sınavın sadece akademik başarıyı ölçtüğünü (%11,4), değerlendirilmenin objektif olmadığını (%11,4) belirtmişlerdir.

Tablo 2’de öğrencilerin %68’inin bu sınavın gerekli olduğunu, %32’sinin gereksiz olduğunu belirtmektedir. Sınavın gerekli olduğunu belirten öğrencilere göre sınav, seviyeye uygun lise (%58,8) ve ideal mesleği belirlemede (%10,3), başarıyı ölçüp geleceğe hazırlamakta (%7,4); gereksizliğini belirten öğrencilere göre de stres ve zaman kaygısı yüzünden bu sınavda başarılı öğrenciler bile başarısız olmakta (%21,9), üç sınav yüzünden öğrencilerin üç kez stres yaşamaktadır (%15,63). Sınav yerine okul başarısı ve öğretmen görüşünü içeren (%12,5), yeteneğe göre yönlendirme yapan (%6,3) uygulamaların olması önerilmiştir. Belirtilen görüşlerin çoğu, diğer araştırmalar tarafından ortaya konulmuş bulgulardır. Fakat her ne kadar doğru olduğu bilinse de ülkemizdeki öğrenci ve okul sayısı arasındaki dengesizlik, eğitimin her kademesinde öğrencilerin ciddi bir rekabetin yaşamasına neden olmaktadır. Bu durum eğitimin her aşamasının, öğrenciler için zorlayıcı olduğunun da bir göstergesidir (Aypay ve Eryılmaz, 2011). Bu sorunu aşmanın önemli adımı sınavsız, yönlendirmeye dayalı bir uygulamanın getirilmesidir.

SBS’nin Öğrenciler Üzerinde Oluşturduğu Etkiler

Tablo 3’de SBS’nin öğrenciler üzerinde oluşturduğu etkilere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri verilmiştir.

Tablo 3. SBS’nin Öğrenciler Üzerinde Oluşturduğu Etkilere İlişkin Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Stres, sıkıntı ve kaygı	27	27,0	Heyecan, stres ve korku	53	53,0
Sınav merkezli bir yaşam sürdürüp sosyalleşmeyi engelleme	15	15,0	Test çözme ve ders çalışma alışkanlığı kazandırma	10	10,0
Düzenli çalışmaya itme	12	12,0	İyi bir lise, meslek için bir adım	9	9,0
Karamsarlık, psikoloji bozma	9	9,0	Düşük not korkusu ve kaygısı	9	9,0
Baskı altında ve mutsuz	8	8,0	Oyun oynamayı engelleme	6	6,0
Başarısızda utanma, başarılıda üstünlük duygusu oluşturma	7	7,0	Aile baskısı oluşturma	4	4,0
Öğrenciyi dershaneye yöneltme	6	6,0	Fikrim yok	9	9,0
Öğrencinin durumunu gördürme	6	6,0			
Sınavda çıkan konuları ezberleme	4	4,0			
Soru çıkmayan dersleri önemsememe	4	4,0			
Arkadaşlarını rakip görme	2	2,0			
Toplam	100	100,0	Toplam	100	100,0

Tablo 3’de öğretmenlere göre SBS öğrenciler üzerinde stres, sıkıntı ve kaygı (%27), karamsarlık, psikolojiyi bozma (%9), baskı altında ve mutsuz kılma (%8), sınav merkezli bir yaşam sürdürüp

sosyalleşememe (%15), başarısız öğrencilerde utanma, başarılı öğrencilerde üstünlük duygusu oluşturma (%7), dershaneye yönelme (%6), sınavda çıkan konuları ezberleme (%4), soru çıkmayan dersleri önemsememe (%4) ve arkadaşlarını rakip görme (%2) gibi olumsuz etkiler bırakmaktadır. Öğretmenlerin sadece %12'si sınavın öğrencileri düzenli çalışmaya ittiğini belirterek olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Öğrenci görüşleri incelendiğinde ise %53'nün bu sınavının heyecan, stres ve korku oluşturduğunu belirttiği görülmektedir. Bunun yanında öğrenciler sınavın düşük not korkusu ve kaygısı oluşturma (%9), oyun oynamayı engelleme (%6) ve aile baskısı yaratma (%4) şeklinde olumsuz etkilerden bahsederken, test çözme ve ders çalışma alışkanlığı kazandırma (%10), iyi bir lise ve meslek için önemli bir adım atma (%9) şeklinde olumlu etkilerinden de söz etmişlerdir.

Bu araştırmadaki bulguya benzer olarak öğrencilerinin sınav kaygısına yönelik Tekbaş'ın (2009) yaptığı araştırma da dershaneye gitmeyen ve aile baskısı gördüğünü belirten öğrencilerde sınav kaygı düzeyinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği'nin (2010) SBS'ye yönelik yaptığı çalışmaya göre SBS'ye hazırlanma süreci çocuklar arasında duygusal rekabet olmadan, sadece zihinsel becerilere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Oysa duygusal rekabet sosyal ilişki ve etkileşimin olduğu gerçek hayatta, sporda, bedensel becerilerde, oyun ortamlarında ve birlikte bir iş ya da beceri eğitimi yapıldığında her zaman yaşanabilmekte, bu yolla bireylerin motivasyonunu artırıp gerektiğinde işbirliği ve dayanışma duygusu kazandırabilmektedir. SBS ise öğrenciler arasında sosyal ilişki ve etkileşim yaşatmamakta, herkes başarı ya da başarısızlığa odaklanmaktadır. Sınava hazırlanan öğrenciler hem kendilerini hem de diğer arkadaşlarını kendilerine rakip olarak görmekte ve bu rekabette sadece sınav sonuçları açısından kendi kendilerini ve arkadaşlarını aşma gayreti içindedirler. Yaşanan rekabet ve yapılan eleme ise çoğu kez öğrenciler tarafından dayanılmaz bulunmaktadır. Dolayısıyla sınavlara hazırlanma süreci, çocuklar arasında tahrip edici bir kaygı düzeyinin gittikçe artmasına, kişilik bozukluklarının çoğalmasına, birçok çocuğun anti sosyal bir kişilik edinmesine yol açmaktadır (<http://www.haber10.com/makale/16607>). Araştırma sonuçlarındaki öğretmen görüşleri incelendiğinde elde edilen bulguların raporda hazırlanan bulgularla hemen hemen tamamen örtüştüğü görülmektedir. Oysa bu durum eğitim sisteminin amaçları arasında değildir.

SBS'nin Öğretmenler Üzerinde Oluşturduğu Etkiler

Tablo 4 SBS'nin öğretmenler üzerinde oluşturduğu etkilere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini göstermektedir.

Tablo 4. SBS'nin Öğretmenler Üzerinde Oluşturduğu Etkilere İlişkin Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Stres, kaygı ve yorgunluk	21	21,0	Etkisi yok	24	24,0
Etkisi yok	13	13,0	İyi puan için umutlanma düşük puan alınca umutsuzlaşma	16	16,0
Öğrenci başarısından sorumlu tutulup baskı altında ve gergin	11	11,0	Panik ve heyecan	11	11,0
Daha çok test çözmeye yöneltilme	11	11,0	Olumlu etkileri olma	9	9,0
Kendini geliştirme ihtiyacı hissetme	8	8,0	Sürekli öneri ve taktik verme	7	7,0
Müfredatı yetiştirme çabasında	9	9,0	İyi puan için çok çabalama	6	6,0
Soru çıkmayan dersler için, gereksiz ders mantığı oluşması	6	6,0	Sürekli ders çalışmaya itme	5	5,0
Öğretmenlerde yarış oluşturma	6	6,0	Sınav için baskı uygulama	5	5,0
Çocukları yarış atı gibi görme	4	4,0	Konuları çok tekrar etme	3	3,0
Çocukluklarını yaşayamayan öğrenciler üzgün	4	4,0	Bol bol test çözdürme	3	3,0
Öğrenciyi derslane, özel derse itme	4	4,0	Fikrim yok	11	11,0
Toplam	100	100,0	Toplam	100	100,0

Tablo 4'te sınavın öğretmenler üzerinde bıraktığı etkiye ilişkin öğretmenlerin, stres, kaygı ve yorgunluk (%21), öğrenci başarısından sorumlu tutuldukları için baskı ve gerginlik (%11), daha çok test çözmeye yöneltilme (%11), müfredatı yetiştirme çabası (%9), kendini geliştirme ihtiyacı hissetme (%8), öğretmenler arasında yarış oluşturma (%6), öğrencileri yarış atı gibi görme (%4), öğrencilerin çocukluklarını yaşayamadıkları için üzülme (%4) vb. görüşler belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %13'ü sınavın üzerlerinde bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Öğrencilere göre ise sınav öğretmenler üzerinde, öğrencinin iyi puan alacağını düşünüp umutlanma düşük puan alınca umutsuzlaşma (%16), panik ve heyecan (%11), sürekli öneri ve taktik verme (%7), iyi puan için çok çabalama (%6), sürekli ders çalışmaya itme (%5), sınav için baskı uygulama (%5) gibi etkileri olduğunu düşünmektedirler.

Öğretmen ve öğrenci görüşleri birlikte değerlendirildiğinde SBS'nin öğretmenler üzerinde etkisi olmadığını belirten görüşlerin yanında, etkisi olduğunu belirten görüşlerin de olduğu görülmektedir. Fakat ne yazık ki bu etkiler daha çok olumsuz öğeler içeren etkiler şeklindedir. Aydın (2008)'in belirttiği gibi öğrencilerin yıllarca süren eğitim sürecinin tek bir sınavla ölçülmeye çalışılması, derslerin sınav odaklı işlenmesi, öğrencilerin özel ders ve dersanelere yönelmeleri okullarda görev yapan öğretmenlerin varlığına zarar vermektedir. Balaban (2000) da yaptığı araştırmada SBS'nin öğrenciler değil öğretmenler üzerinde de akademik ortamda stres yaşatan bir sınav olduğunu belirlemiştir. Yani SBS öğretmenler üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Bu araştırmada öğretmenlerin okulda yaptıklarını söyledikleri etkinlikler, Çelikkaya (2011)'nin araştırmasında öğrencilerin SBS hazırlığına yönelik öğretmenlerinden yapmalarını istedikleri belirttikleri etkinliklerle (sınavda hangi konu ve soruların çıkacağını söyleme ve konu testi çözdürme) örtüşmektedir.

SBS'nin İçerik ve Kapsamının Okulda İşlenen Derslere Uygunluğu

Tablo 5, SBS'nin içerik ve kapsamının okulda işlenen derslere uygunluğuna ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini göstermektedir.

Tablo 5. SBS'nin İçerik-Kapsamının Okulda İşlenen Derslere Uygunluğuna İlişkin Görüşler

	Uygun. Çünkü/Fakat	f	%	Uygun değil. Çünkü/Fakat	f	%
Öğretmen Görüşleri	Sınavın içeriği kapsamlı, okul dersleri yüzeysel	9	14,1	Ders kitapları sınava hitap etmiyor	6	16,7
	Son sınav uyumlu, önceki sınavlar konularla uyumsuz	5	7,8	Sorular anlamaya yönelik, ders içerikleri buna uygun değil	3	8,3
	Ders saatleri sınava hazırlık için yetersiz	5	7,8	Derslerin işlenişinde yöntem ve teknikler farklı	3	8,3
	Test alıştırmaları bulmak zor	3	4,7	Dershaneye gitme	3	8,3
	Farklı illerde farklı kitapların okutulması eşitliği bozmakta	2	3,1	Sınavın kapsam geçerliği düşük	2	5,5
	Fikri yok	40	62,5	Fikri yok	19	52,8
	Toplam	64	100,0	Toplam	36	100,0
Öğrenci Görüşleri	Farklı soru tipleri sorulmakta	45	52,9	Farklı olduğunu düşünmekte	2	13,4
	Okulda konular yetişmemekte	10	11,8	tek bir sınavla bütün bir eğitim ölçmez	1	6,7
	Sınav olmadan başarı hedefi olmayıp, düşük not alınabilir	4	4,7	Fikri yok	12	80,0
	Sınavsız hayat olmaz	4	4,7			
	Fikri yok	22	25,9			
	Toplam	85	100,0	Toplam	15	100,0

Tablo 5'e göre öğretmenlerin %64'ü sınavın içerik ve kapsamının okulda işlenen derslere uygun olduğunu düşünürken, %36'sı uygun olmadığını belirtmektedir. Öğretmenler sınav ve dersler arasında uyum olduğunu belirtmekle birlikte aynı zamanda sınava yönelik bir takım sıkıntılar olduğunu da belirtmektedirler. Bu sıkıntılar; sınav içeriğinin daha kapsamlı okulda işlenen derslerin ise daha yüzeysel olması (%14,1), ders saatlerinin sınava hazırlık için yetersiz olması (%7,8), test alıştırmaları bulmanın zor olması (%4,7) şeklindedir. Öğretmenlerin sadece %7,8'i son sınavın ders içeriklerine uyumlu olduğunu belirtmektedir. Araştırmada dikkat çekici diğer bir bulgu SBS'nin kapsamı ve derslerin uygun olduğunu belirten öğretmenlerin %62,5'nin, uygun olmadığını belirten öğretmenlerin %52,8'inin bu duruma yönelik fikir belirtmemeleridir. Hâlbuki bu konu hakkında en objektif ve geçerli bilginin sağlanacağı temel kaynaklardan biri sınıf içi öğretim yapan ve program doğrultusunda kazanımlara yönelik dersleri işleyen öğretmenlerdir. Sınavın okulda işlenen derslere uygun olmadığına yönelik görüş belirten öğretmenlerin gerekçeleri ise ders kitaplarının sınava hitap etmemesi (%16,7), sınav sorularının anlama yeteneğine yönelikken ders içeriklerinin buna uygun olmaması (%8,3), derslerin işlenişinde yöntem ve tekniklerin farklı olması (%8,3) şeklindedir.

Tablo 5'deki öğrenci görüşlerinde ise, öğrencilerin %85'i sınavın içerik ve kapsamını derslere uygun bulurken, %25,9'u uygun bulmamaktadır. Dersleri sınava uygun bulmakla birlikte öğrenciler sınavda

farklı soru tipleri ile soru sorulduğunu (%52,9), konuların yetişmediğini (%11,8), sınav olmadan hedefin başarı olmayıp düşük not alınabileceğini (%4,7), sınavsız hayat olmayacağını (%4,7) da belirttikleri görülmektedir. Sınavı derslere uygun bulmayan öğrencilerin %13,3'ü okuldaki konularla sınavdaki soruların farklı olduğunu, %6,7'si yıl boyunca işlenen bütün konuların tek bir sınavla değerlendirilemeyeceğini belirtmişlerdir.

Öğretmen ve öğrenci görüşleri birlikte değerlendirildiğinde SBS'nin içerik ve kapsamının okulda işlenen derslerle paralellik göstermesi konusunda benzer düşüncelere sahip oldukları, genel olarak sınavın içerik ve kapsamını derslere uygun bulmadıkları anlaşılmaktadır. Oysa SBS, öğrencinin derslerde belirtilen kazanımları elde etme seviyesini ölçmek amacıyla düzenlenen bir sınavdır ve bu yüzden soruların kazanımları ölçecek nitelikte olmalıdır. Bu konuda yapılan diğer çalışmalar da benzer bulgulara ulaşmıştır. Güven (2011)'in Türkçe dersi için yaptığı çalışmada öğretmenlerin %75'inin ders programı ile SBS'nin örtüşmediğini, Kabapınar ve Ataman (2010) ilköğretim ikinci kademe Sosyal bilgiler dersi için yaptıkları çalışmada yeni sistemdeki ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile SBS arasında tutarsızlıkların olduğunu ve sınavlarda öğrencilerden istenen bilgi ile yeni sistemin örtüşmediğini, Karakuş ve Baki (2011) ilköğretim 8. sınıf matematik ders kitaplarında işlenen konular ile SBS sınavının içeriğinin tam olarak uyuşmadığını, Özcan ve Açık (2011) da 2008-2009 yıllarına ait 6., 7., 8. sınıflara düzenlenen SBS Türkçe sorularının bilgi, kavrama, uygulama, analiz türündeki sorular olup sentez ve değerlendirme gibi test tekniğine uygun olmayan sorulara yer verilmediği bulgularına ulaşmışlardır. Diğer bir çalışmada Sert (2008) öğretmenlerin SBS'yi programın sürekliliğini kesintiye uğratan faktör olarak gördüğünü, SBS'nin yenilenen programlarla uyumlu olarak düşünme becerilerini ölçen bir sınav olsa da, bireyler arası rekabetin olmasının velilerde endişe oluşmasına neden olduğunu ortaya koymuştur. Oysa SBS soruları ile ölçülen konuların, öğretilen konularla arasında uyum ve dengenin olması, örtüşmesi gerekmektedir. Merkezi sınavların kararlı ve güvenilirlik düzeylerinin yüksek oldukları görülmekle birlikte her güvenilir testin, öğretimin içeriğini tam olarak yansıttığını söylemek mümkün değildir. Bunun yanında birkaç saat süren bir sınavın yıllar boyunca süren bir öğrenme sürecini ölçmesi mümkün değildir (Aydın, 2008). Ayrıca öğretim içeriğini yansıtmayan sınavlar kaygı uyandırmaktadır (Young, 1999). Görüldüğü gibi SBS'nin içerik ve kapsamının derslere uygunluğu konusunda sıkıntılar halen devam etmektedir. Bu durumun en büyük faturasını ise öğrenciler ödemektedirler.

SBS'nin Kapsadığı Dersler İle Müfredat Kapsamındaki Dersler Arasında Eşitsizlik Olup Olmadığı

Tablo 6 SBS'nin kapsadığı dersler ile müfredat kapsamındaki dersler arasında eşitsizlik olup olmadığına dair öğretmen ve öğrenci görüşlerini göstermektedir.

Tablo 6. SBS'nin Kapsadığı Dersler ile Müfredat Kapsamındaki Dersler Arasında Eşitsizlik Olup Olmadığına Ait Görüşler

	Eşitsizlik var. Çünkü/Fakat	f	%	Eşitsizlik yok. Çünkü/Fakat	f	%
Öğretmen Görüşleri	Bireysel farklılıkları dikkate alınmamakta	17	26,2	Özel yetenekle ilgili okullara girişte mülakat yapılmakta	4	11,4
	Soru çıkmayan derslere ilgisiz kalınmakta	15	23,1	Sınav, bazı dersleri içerip, bazı dersleri içermemeli	4	11,4
	Matematik, fen bilgisi vb. derslerin ders saati az	14	21,5	Sınav çok kapsamlı	3	8,6
	Eğitim sistemi yapılandırmacı, sınav sistemi davranışçı yaklaşımda	6	9,2	Fikri yok	23	65,7
	Derslerin soru sayıları farklı	6	9,2			
	Fikri yok	7	10,8			
	Toplam	65	100,0	Toplam	35	100,0
Öğrenci Görüşleri	Sınavda soru çıkmayan derslere gerekli önem verilmemekte	11	26,2	Matematik, fen gibi temel dersler daha gerekli	12	20,6
	Dersler arasında kat sayı farkı var	3	7,1	Yetenek gerektiren dersler için ayrı bir sınav yapılmalı	6	10,3
	Soru çıkan dersler en önemli dersler gibi ön planda tutulmakta	2	4,8	Resim, müzik, din kültürü gibi dersler gereksiz	6	10,3
	Fikri yok	26	61,9	Sınavda sorulmasa bile her ders okulda görülmekte	3	5,2
	Toplam	42	100,0	Toplam	58	100,0

Tablo 6'da sınavın kapsadığı ve müfredat kapsamındaki dersler arasında eşitsizlik olup olmadığına dair öğretmenlerin %65'i eşitsizlik olduğunu, %35'i eşitsizlik olmadığını belirtmektedir. Eşitsizlik olduğunu belirten öğretmenlerin SBS'nin öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almadığını (%26,2), sınavda soru çıkmayan derslere karşı öğrencilerin ilgisiz kaldığını (%23,1), matematik, fen bilgisi gibi derslerin sınavda soru çıkma oranına karşılık ders saatinin az olduğunu (%21,5), eğitim sisteminin yapılandırmacı sınavın ise davranışçı bir yaklaşımda olduğunu (%9,2), derslerin soru sayısının farklı olduğunu (%9,2) belirttikleri görülmektedir. Dersler arasında eşitsizlik olmadığı yönünde görüş belirten öğretmenlerin %65,7'si bu durumun gerekçesini belirtmezken, gerekçe belirtenlerin özel yetenek gerektiren okullara girişin mülakatla yapıldığını (%11,4), sınavın sistem gereği bazı dersleri içerip bazı dersleri içermemesi gerektiğini (%11,4) belirttikleri görülmektedir.

Tablo 6'da öğrenci görüşleri incelendiğinde ise öğrencilerin %42'si sınav ile okuldaki dersler arasında eşitsizlik olduğunu, %58'i eşitsizlik olmadığını belirtmişlerdir. Eşitsizlik olduğunu belirten öğrenciler, sınavda soru çıkmayan derslere gerekli önem verilmediğini (%26,2), dersler arasında kat sayı farkı olduğunu (%7,1) belirtirken; %69'u neden böyle düşündüklerine gerekçe belirtmemiştir. Bunun yanında öğrencilerin %20,6'sı matematik, fen gibi temel derslerin daha gerekli olduğunu, resim, müzik, din kültürü gibi derslerin gereksiz olduğunu (%10,3) ve yetenek gerektiren dersler için ayrı bir sınav yapılması gerektiğini (%10,3) belirtmişlerdir.

Araştırmada elde edilen matematik, fen bilgisi gibi derslerin haftalık ders saatinin az olduğunun vurgulanması, ama aynı zamanda matematik, fen bilgisi gibi temel derslerin daha gerekli görülüp diğer derslerin sınavda soru çıkmadığı için gereksizmiş gibi algılanıp önem verilmemesi oldukça önemli bir bulgudur. Bu durumun temel nedeni sınavın içeriğidir. SBS’de temel olarak Türkçe, Sosyal, Fen ve Matematik alanlarından oluşan test maddeleri bulunmaktadır. Haftada 3-4 saat olarak okutulan bir dersin sınava yansması birkaç soru ile sınırlı kalabilmektedir. Bu durum öğrencileri okul dışı sınav hazırlığına itmekte ve dersane öğretmenleri sınavda sorulma ihtimali olan alanlara özel olarak yönelip öğrencilerini hazırlamaya çalışmaktadırlar. Bazı derslerin tamamının ya da bir kısmının merkezi sınavlara yansıtılmaması ise bu derslerin öğrenciler tarafından gereksiz gibi algılanmasına neden olmaktadır (Aydın, 2008). MEB’nin SBS’ye yönelik yaptığı çalışmada bu bulguyu destekler nitelikte öğretim programı, öğrenme öğretme durumları ve sınav durumlarına yönelik ciddi bulgular elde edilmiştir. Buna göre, öğretim programında öngörülen öğrenme alanları ile bu alanlara yönelik kazanımların SBS soruları ve içeriği ile gerek kapsam gerekse yapı geçerliği açısından anlamlı derecede ilişkilidir. Buna rağmen öğrenme-öğretme durumları açısından okullarda dersler daha çok süreç odaklı işlenirken, dersane vb. kurumlarda ise sınav odaklı olarak işlenmektedir. Diğer yandan SBS içerik ve soru tipleri açısından mevcut öğretim programı ve sınav durumları etkisinde şekillendirilirken, içeriği ve soru tipleri açısından mevcut öğretim programını ve sınav durumlarını şekillendirici bir etkiye sahiptir (MEB, 2010c).

SBS İçin Okulda Yapılan Hazırlıklar

Tablo 7’de SBS için okulda yapılan hazırlıklara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri verilmiştir.

Tablo 7. SBS İçin Okulda Yapılan Hazırlıklara İlişkin Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Test çözme	18	18,0	Derste test çözme	36	36,0
Test ve deneme sınavı yapma	17	17,0	Test çözüp tekrar etme	23	23,0
Dersleri SBS formatında işleme	10	10,0	Teneffüsler test çözme	7	7,0
Soru çözme	10	10,0	Soru bankası, çalışma kitaplarından hazırlanma	7	7,0
Hazırlık yapmama	13	13,0	Deneme sınavları yapma	6	6,0
Ders etütleri yapma	9	9,0	Dersi iyi dinleme	5	5,0
Kitap okumaya yönlendirme	8	8,0	Sınavda çıkan soruları çözme	5	5,0
Yetiştirme kursu açma	6	6,0	Anlamadığı konularla ilgili proje yapma, öğretmeni dinleme	6	6,0
Kaynak, test kitabı, soru bankası aldırma	5	5,0	Etüt çalışmasına katılma	2	2,0
Konuda önemli noktaları anlatma	4	4,0	Hazırlık yapmama	3	3,0
Çıkan soruları inceleme	3	3,0			
Toplam	100	100	Toplam	100	100

Tablo 7'ye göre öğretmenler SBS'ye yönelik okulda test çözme (%18), test ve deneme sınavı yapma (%17), dersleri SBS formatında işleme (%10), soru çözme (%10), ders etütleri yapma (%9), yetiştirme kursu açma (%6), kitap okumaya yönlendirme (%8), kaynak, test kitabı ve soru bankası aldırma (%5), konularda önemli noktaları anlatma (%4) türünde etkinlikler yapmaktadırlar. Öğretmenlerin %13'ü sınav için hazırlık yapmamaktadır. Öğrencilerin ise okulda derste test çözme (%36), test çözüp tekrar etme (%23), teneffüslerde test çözme (%7), soru bankası ve çalışma kitaplarında hazırlanma (%7), deneme sınavları yapma (%6), dersi iyi dinleme (%5), sınavda çıkan soruları çözme (%5), anlamadığı konularla ilgili proje yapıp öğretmeni dinleme (%6) gibi etkinlikler yaptıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmen ve öğrenci görüşlerinde dikkat çeken bulgunun yapılan hazırlığın çoğunluğunun test çözme ve deneme sınavı yapma şeklinde olduğudur. Bu durumun temel nedeni SBS'nin çoktan seçmeli test şeklinde yapılmasıdır. Bu tip sınavlar, değerlendirmede objektiflik ve kolaylık sağladığı, bütün öğrenci gruplarına uygulanabildiği ve yüksek kapsam geçerliği nedeniyle tercih edilen sınavlar olmakla birlikte çoğu derste sadece bazı bilgileri ölçebilmektedir. Çünkü bu tip testler daha çok bilgiyi ölçmeye yönelik olup iyi bir şekilde hazırlansa bile öğrencinin yargılama, yorumlama, değerlendirme ve çözümlenme gibi üst düzeydeki zihinsel becerilerini tam anlamıyla ölçememektedir. Oysa iyi bir ölçme ve değerlendirmede, soruların sadece bilme (tanıma) değil, aynı zamanda kavrama, analiz, sentez, değerlendirme basamaklarını da içermesi gerekmektedir. Bu durumun en büyük sakıncası da ise öğrencileri ezberciliğe sürüklemesidir (Arslantürk, 2011). Bu durumda MEB'nin (2010b) OKS'nin eksikliğini gidermek için uygulamaya koyduğu SBS'nin kararları kâğıt üzerinde kalarak uygulanan bir sınav olduğu söylenebilir.

SBS İçin Okul Dışında Yapılan Hazırlıklar

Tablo 8'de SBS için okul dışında yapılan hazırlıklara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri yer almaktadır.

Tablo 8. SBS İçin Okul Dışında Yapılan Hazırlıklara İlişkin Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Test çözme	29	29,0	Dershaneye gitme	31	31,0
Etüt yapma	17	17,0	Evde test çözüp ders çalışma	17	17,0
Ek ders yapıp, soru çözme	16	16,0	Test çözüp konu tekrarı yapma	14	14,0
Hazırlık yapmama	10	10,0	Etüt çalışmalarına katılma	13	13,0
Sınavda çıkabilecek soruları çözme	9	9,0	Hazırlık yapmama	9	9,0
Öğle araları ders tekrarı yapma	6	6,0	Özel ders alma	7	7,0
Ek kaynaklardan alıştırmaya yapma	7	7,0	Dershane sınavlarına girme	6	6,0
Yönlendirme yapma	6	6,0	Fikrim yok	3	3,0
Deneme sınavları yapma	5	5,0			
Toplam	100	100,0	Toplam	100	100,0

Tablo 8’de SBS için okul dışında yapılan hazırlıklara ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin test çözme (%29), etüt yapma (%17), ek ders yapıp soru çözme (%16), sınavda çıkabilecek soruları çözme (%9), öğle araları ders tekrarı yapma (%6), ek kaynaklardan alıştırmaya yapma (%7), deneme sınavı yapma (%5), yönlendirme yapma (%6) şeklinde etkinliklerde buldukları anlaşılmaktadır. Öğrenciler ise dershaneye gitme (%31), evde test çözüp ders çalışma (%17), test çözüp konu tekrarı yapma (%14), etüt çalışmalarına katılma (%13), özel ders alma (%7), dersane sınavlarına girme (%6) şeklinde etkinlikler yaptıklarını belirtmektedirler.

Görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu SBS’ye hazırlanmak için okul dışında dershanelere gitmekte, özel ders almakta ya da deneme sınavlarına katılmaktadırlar. Öğrencilerin bu tip taleplerinin artması dersane, etüt gibi kurumlarında yaygınlaşmasına da yol açmıştır. Bu durumun nedenleri sınavla öğrenci alan okullara girişin zorlaşması, öğrenciler arasında olan rekabetin artması, öğretim sürecinde okullarda öğrenilemeyen bilgilerin dersane gibi kurumlarda öğrenilmesi, okulda sınavlarda soru sorulan ders saatlerinin az olması, öğrencilerin okulda öğretmene sormadıkları konuları bu kurumlarda daha rahat sorabilmeleri, sınav kazandırmada ve ders geçmede etkili olan kişi ve kurumlardan ders almak gibi nedenlerdir (Köse, 1999; Morgil vd., 2000; Özdemir, 2001; Ortaş, 2006; Akdeniz ve Keser, 2006). Dershaneler, öğrencileri sınava hazırlama işlevini gerçekleştirirken, okula paralel, tamamlayıcı ve pekiştirici bir öğretimle, etkili eğitim ortamlarıyla öğretim yaparak eğitimin niteliğini yükseltmekte, örgün eğitimi de desteklemektedirler (Köprülü, 2008). Öğrencilerin dershaneye gitmelerinde ailelerinin etkisi de unutulmamalıdır. Çünkü toplumsal bir sorun haline gelen SBS, öğrenciler için olduğu kadar aileler için de önemlidir. İyi bir lisenin çocuğunun seçeceği üniversite ve meslekteki etkiyi ve önemi farkedemeyen aileler erken yaşlardan itibaren çocuklarını dershaneye göndermekte ya da özel dersler aldırılmaktadırlar. Ailelerin aylık gelirleri arttıkça öğrenci başına kurs, dersane, özel ders ve etüt merkezi için yapılan ödemelerin de artması bu durumun göstergesidir (Beşkaya, 2006; Kahveci, 2006; Kerim vd., 2010).

SBS İçin Okul İçi ve Dışında Yapılan Hazırlığın Yeterliliği

Tablo 9’da SBS için okul içi ya da okul dışında yapılan hazırlığın yeterliliğine ilişkin öğrenci görüşleri verilmiştir.

Tablo 9. Okul İçi ve Okul Dışı Yapılan Hazırlığın Sınava Yeterliliğine İlişkin Görüşler

	Öğrenci Görüşleri	f	%
Okuldaki eğitim yeterlidir. Çünkü	Okulda ders sayısı sınav için arttırıldı, daha iyi anlaşılıyor	15	24,6
	Öğretmenlerden daha iyi anlaşılıyor	10	16,4
	Okulda konular daha kapsamlı anlatılıyor	4	6,6
	Okul dışında etkili, verimli eğitim alınamaz	3	4,9
	Okuldaki ders sistemi sınava uygun	3	4,9
	Derslerde sınava yönelik testler çözülüyor	1	1,6

	Evet, ama fikrim yok	25	40,97
	Toplam	61	100,0
Okul dışındaki eğitim yeterlidir. Çünkü	Okulda fazla hazırlık yapılmıyor	4	75,0
	Toplam	4	100,0
Birlikte yeterlidir. Çünkü	Okulda ders görüp okul dışında tekrar etmek daha faydalı	18	51,4
	Okulda anlaşılmayan konular kursta pekiştiriliyor	3	8,6
	Okul dışında hazırlıkların mutlaka yapılmalı	2	5,7
	Fikrim yok	12	34,3
	Toplam	35	100,0

Tablo 9’da SBS için okul içi ve dışında yapılan hazırlığın yeterliliğine ilişkin görüşler incelendiğinde, öğrencilerin %61’i okulda verilen eğitimin, %4’ü okul dışındaki verilen eğitimin, %35’i ise her iki ortamda verilen eğitimin birlikte yeterli olduğuna yönelik görüş belirttikleri görülmektedir. SBS için okulda verilen eğitimin yeterli olduğunu belirten öğrenciler bu görüşlerine gerekçe olarak okuldaki ders sayısının sınav için arttırıldığını bu sayede daha iyi anladıklarını (%24,6), öğretmenlerden daha iyi anladıklarını (%16,4), okulda konuların daha kapsamlı anlatıldığını (%6,6) gerekçe olarak belirtirken; okul dışında yapılan eğitimi yeterli olduğunu belirten öğrencilerin okulda sınava fazla hazırlık yapılmadığını (%3) belirtmişlerdir. Her iki ortamda yapılan hazırlığın birlikte yeterli olduğunu belirten öğrenciler ise okulda ders görüp dışarıda tekrar etmenin faydalı olduğunu (%51,4), okulda anlaşılmayan konuların kursta pekiştirildiğini (%8,6), okul dışında hazırlığın mutlaka yapılması gerektiğini (%5,7) belirtmişlerdir. Araştırmada dikkat çekici bir bulgu da SBS’ye hazırlık için okulda verilen eğitimi yeterli gören öğrencilerin %40,97’sinin bu duruma yönelik fikrim yok demesidir. Bu durum okulda verilen eğitimin öğrenciler tarafından önemli olarak algılandığını fakat bu algının altındaki nedenlere yönelik düşüncelerinin temelleri oturtamadıklarını göstermektedir. Bu durum ne yazık ki öğrencilerin sorgulamadan, eleştirmeden ezberci eğitim yaptıklarının bir göstergesi kabul edilebilir.

MEB’nın (2010c) SBS’ye yönelik yaptığı çalışmada ise ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin, okul dışı faaliyetlere daha fazla yöneldikleri ve çoğunun dershanelere gidip özel ders aldıkları ya da okulda düzenlenen kurslara katıldıkları tespit edilmiştir. Oysa bu çalışmada öğrenciler SBS’ye hazırlık sürecinde en etkili faaliyet olarak okulda verilen eğitimi göstermiş, okul eğitimini okul dışında yapılan faaliyetlerin izlediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin okul dışı etkinliklere yönelmesi ise okulda yapılan eğitimin sorgulanması gerektiğini düşündürmektedir.

SBS’nin Öğrencilerin Gelecekteki Öğrenim Yaşantılarına Etkileri

Tablo 10’da SBS’nin öğrencilerin gelecekteki öğrenim yaşantılarına etkilerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri verilmiştir.

Tablo 10. SBS'nin Öğrencilerin Gelecekteki Öğrenim Yaşantılarına Etkilerine Ait Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Gelecekteki eğitim hayatını belirleme	33	33,0	Lise ve meslek belirleme	42	42,0
Kaygılı, bıkkın, hırslı bireyler yetiştirme	19	19,0	Stresli bireyler yetiştirme	20	20,0
Sınava alışmış, ezberci bireyler yetiştirme	14	14,0	Olumsuz etkisi yok	21	21,0
Mesleği belirleme	11	11,0	Geleceği belirleme	7	7,0
Öğrenciyi planlı, programlı kılma	7	7,0	Lisedeki derslere yardımcı olma	5	5,0
Sosyal alanda gelişmeyen bireyler yetiştirme	6	6,0	Öğrencilerin azmini arttırma	5	5,0
Fikrim yok	10	10,0	Etkisi yok	4	4,0
Toplam	100	100,0	Toplam	100	100,0

Tablo 10'da öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin SBS'nin öğrencilerin gelecekteki eğitim hayatını belirlediğini (%33), kaygılı, bıkkın, hırslı bireyler yetiştirdiğini (%19), sınava alışmış ezberci bireyler yetiştirdiğini (%14), mesleği belirlediğini (%11), öğrenciyi planlı programlı kıldığını (%7), sosyal alanda gelişmeyen bireyler yetiştirdiğini (%5) belirttikleri görülmektedir. Öğrencilerin ise %21'i bu sınavın olumsuz etkisi olmadığını belirtirken, bunun yanında gelecekteki lise ve mesleği belirlediğini (%42), stresli bireyler yetiştirdiğini (%20), geleceği belirlediğini (%7), lisedeki derslere yardımcı olduğunu (%5) ve öğrencilerin azmini artırdığını (%5) belirtmişlerdir. SBS'nin öğrenciler açısından önemli olmasının temel nedenlerinden biri, ülkemizdeki öğrenci sayısı ile okul sayısı arasındaki dengesizlik gösterilebilir. Özellikle üniversitelerin öğrenci alma sayısı arasındaki dengesiz dağılım bu durumun önemli göstergesidir. İyi bir üniversiteye girmenin temeli kaliteli eğitim veren bir orta öğretim kurumunda eğitim görmekten geçmektedir (Türk, 2007). Bunun yanında diğer okullara oranla daha fazla tercih edip girilmek istenen Anadolu Liseleri veya Fen Liselerinden mezun olan öğrencilerin eğitim göstergeleri bakımından çok daha yüksek performans göstermeleri (Dünya Bankası, 2005; Gündoğdu vd., 2010) bu bulguları destekler niteliktedir. Bu durum ise SBS'de yüksek puan almak için öğrenci talebi ve ilgisini artırmaktadır.

Sınavın öğrenciler üzerinde önemli bir etkisi de göz ardı edilen bir gerçek olan gelişim dönemleri ve bu dönemlerde karşılanamayan ihtiyaçların gelecekteki etkileridir. Sınava girecek öğrenciler çocukluktan ön ergenliğe geçip gelişimsel krizleri yaşamaktadırlar. Bu dönemde öğrenciler gelişim dönemi özellikleri ile baş edebilme yerine, sınava odaklanmaktadırlar. Sorunlarla baş etme yeterliliği kazanamayan öğrenciler gelecekte karşılaştıkları benzer olumsuzlukların da üstesinden gelmede zorlanacaklardır (Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, 2010). Nitekim öğretmen ve öğrencilerden elde edilen bulgular bu durumu destekler niteliktedir. Çitemel vd. (2009) yaptıkları bir çalışmada öğrencilere eğer sınav olmasaydı, sadece yetenek ve başarıya göre üniversiteye yerleştirilselerdi hangi davranışları yapıp, hangi davranışları yapmayacakları sorulmuş ve önemli bulgulara ulaşılmıştır. Öğrenciler sınav olmasaydı sosyal faaliyetlere daha fazla zaman

ayıracaklarını, sevdikleri ile daha fazla vakit geçireceklerini, dershaneye gitmeyeceklerini, gereksiz yere ders çalışmayacaklarını, sevdikleri ile kavga etmeyeceklerini, stres yapmayıp alıngan olmayacaklarını belirtmişlerdir. Bu durum sınavın öğrencilerin sosyal yaşamlarını sınırlayıcı bir etkiye sahip olduğunu bir kez daha göstermektedir.

SBS'ye Okul Yöneticilerinin Bakış Açıları

Tablo 11'de SBS'ye okul yöneticilerinin bakış açılarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri verilmiştir.

Tablo 11. SBS'ye Okul Yöneticilerinin Bakış Açıklarına Ait Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Sonuçlara aşırı önem verme	21	21,0	Bütün öğrencilerin başarılı olmasını isteme	27	27,0
Hafta sonu kurs, etüt düzenleme	20	20,0	Başarılı öğrencilere ilgili, başarısızlara ilgisiz kalma	25	25,0
Deneme sınavları yapma	14	14,0	En iyi liseleri kazananların kendi okulunda olmasını isteme	6	6,0
Öğretmenlere baskı yapma	10	10,0	Deneme sınavları, etüt yapma	6	6,0
Başarılı olmak isteme	9	9,0	Öğrencilere bol bol öğüt verme	5	5,0
Öğretmen ve öğrencileri test çözmeye teşvik etme	9	9,0	Sonuçları il genelinde irdeleyip sürekli uyarıda bulunma	5	5,0
Motivasyon semineri düzenleme	6	6,0	Aileleri uyarma	5	5,0
Öğretmenin rehber olmasını isteme	6	6,0	Fikrim yok	21	21,0
Fikrim yok	5	5,0			
Toplam	100	100,0	Toplam	100	100,0

Tablo 11'de okul yöneticilerinin SBS'ye bakış açılarına ait öğretmenler, yöneticilerin sınav sonuçlarına aşırı önem verdiğini (%21), hafta sonu kurs-etütler düzenlediğini (%20), deneme sınavları yaptığını (%14), başarılı olmak istediklerini (%9), öğretmenlere baskı yaptıklarını (%10), motivasyon seminerleri düzenlediklerini (%5), öğretmenlerin rehber olmalarını istediklerini (%6) ve test çözmeye yönelttiklerini (%9) belirtmişlerdir. Öğrencilere göre ise yöneticiler, bütün öğrencilerin başarılı olmasını istemekte (%27), başarılı öğrencilere ilgili başarısız öğrencilere ilgisiz kalmaktalar (%25), en iyi liseleri kazananların kendi okulundan olmasını istemekteler (%6), deneme sınavları, etütler yapmaktalar (%6), öğrencilere bol bol öğütler vermekte (%5), aileleri uyarılmaktadırlar (%5). Görüldüğü gibi okul yöneticileri SBS ve sonuçlarına büyük önem vermektedirler. Oysa eğitim bir bütündür. Sadece sonuca odaklanmak sürecin gözden kaçmasına neden olabilmektedir. MEB'in (2010c) SBS'nin değerlendirmesine yönelik yaptığı çalışmada ise yöneticilerin çoğunun SBS'nin eğitim sistemini olumsuz etkilediğini düşündükleri, sınav yüzünden öğretmenlerden SBS'ye yönelik dersleri SBS odaklı işleme, soru çözme gibi etkinlikler beklediği tespit edilmiştir. Bu bulgu araştırma

sonuçlarını destekler niteliktedir. Aynı zamanda elde edilen bu bulgu, SBS'ye yönelik yapılan tespitlerin gerçekçiliğini artırmaktadır.

SBS Yerine Önerilen Sistemler

Öğretmen ve öğrenciler tarafından SBS yerine önerilen sistemlere ilişkin görüşler Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12. SBS Yerine Önerilen Sistemlere İlişkin Görüşler

Öğretmen Görüşleri	f	%	Öğrenci Görüşleri	f	%
Yetenek ve ilgilere göre seçim yapan sistem	26	26,0	Bu sınav uygun	35	35,0
Eksikliklerine rağmen gerekli ve uygun bir sınav	17	17,0	Okul puanı ve karne notlarına göre yerleştiren sistem	16	16,0
Öğrenci, öğretmen, veli işbirliğiyle yeteneklere göre yönlendiren sistem	16	16,0	Sınavsız sistem	10	10,0
Zorunlu birinci kademe ardında yeteneklere göre yönlendiren sistem	15	15,0	Yeteneğine göre yönlendiren sistem	9	9,0
8.sınıfta tek sınav uygulayan sistem	11	11,0	Öğretmen görüşlerine göre yönlendiren sistem	6	6,0
Okul notuna göre yerleştiren sistem	8	8,0	Daha basit sorular soran sistem	5	5,0
Okullara kendi öğrencisini seçme hakkı veren bir sistem	4	4,0	BBS (Benim Başarı Sınavım) adında bir sistem	4	4,0
1.oturumu kültür, ikinci oturumu yeteneği ölçen sorular içeren sınav	3	3,0	Fikrim yok	15	15,0
Toplam	100	100,0	Toplam	100	100,0

Tablo 12'ye göre öğretmenlerin %17, öğrencilerin %35'i eksikliklerine rağmen yapılan sınavı uygun bulmaktadır. Diğer görüşler incelendiğinde ise SBS yerine öğretmenlerin; yetenek ve ilgilere göre seçim yapan (%26), öğrenci-öğretmen-veli işbirliği ile yeteneklere göre yönlendiren (%16), zorunlu birinci kademe ardından yeteneklere göre yönlendiren (%15), sekizinci sınıfta tek sınav yapan (%11), okul notuna göre yerleştiren (%8) vb. uygulamaları önerdikleri görülmektedir. Öğrenciler ise SBS yerine okul puanı ve karne notlarına göre yerleştirme yapan (%16), sınavsız sistem (%10), yeteneğe göre yönlendiren (%9), öğretmen görüşlerine göre yönlendiren (%6), daha basit soru soran (%5) sistemleri öneri olarak sunarken %15'i bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir.

Merkezi sınavlar, sıralama, seçme, yerleştirme amacı taşıyan ve çoktan seçmeli sınavlardır. Öğrencilerin yetenek, yeterlilik, gelişim, başarı gibi önemli özelliklerini göz ardı etmekte, yönlendirmede sadece sınav sonuçlarını dikkate almakta ve sonuçları başarı olmamaktadır. Yapılan çalışmalar, çoktan seçmeli yapılan sınavlar sonucunda öğrencilerin yerleştikleri programlardan memnun kalmadıklarını, ilgi, yetenek, bilgi düzeyine uygun bölümlere ya da alanlara yönelemediklerinden şikâyet ettiklerini tespit etmişlerdir (Aydın, 2008). Bu durumu MEB (2010b)'nın ulaştığı bulgular da desteklemektedir. MEB Teftiş Kurulu'nun yaptığı çalışmada da

ilköğretimden ortaöğretime geçişte yöneltme ve başarının ölçülmesi amacıyla uygulanan ölçme ve değerlendirme yöntemi olan SBS'nin sonuçlarına göre doğru cevap ortalamasının devlet okullarında %35'lerin altında kaldığını, kullanılan ölçme ve değerlendirme araçlarının geçerlilik ve güvenilirliğinin yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Sınavı düzenleyen ve yapan MEB'in 2008 ve 2009 yıllarında uygulanan SBS'nin, öğretim programlarında hedeflenen kazanımların ölçülmesinde etkili bir ölçme aracı olmadığını belirtmesi dikkat çekicidir. Karakuş (2008) da ilköğretim öğretmen ve öğrencilerinin ortaöğretime geçiş sistemine yönelik görüşlerini incelenmiş ve her iki grubun da ortaöğretime geçiş sisteminde değişiklik yapılması gerektiğini belirttiklerini tespit etmiştir. Bu araştırmada SBS yerine öne sürülen görüşler bu durumu destekler niteliktedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Öğretmen ve öğrencilere göre SBS, stres, korku, heyecan ve merak gibi duygular uyandıran bir sınavdır. Bunun yanında SBS geleceği değiştiren, seviye belirleme sınavı, ortaöğretime giriş sınavı, liselere girme yarışı olarak görüldüğü gibi çocukların oyun gibi temel ihtiyaçlarını dikkate almayan, ailelerin çocuklarına baskı yapmasına neden olan ve öğrencileri yarış atına dönüştüren bir sınavdır.

Öğretmenlerin %65'i, öğrencilerin %68'i SBS'yi gerekli görmektedir. Çünkü SBS, öğrencinin seviyesine uygun okul belirlemekte, kaliteli liselere girmeyi sağlamak ve öğrenciyi çalışmaya sevk etmektedir. Ayrıca sınav dışı bir uygulama daha fazla eşitsizliğe yol açacaktır.

SBS öğrenciler üzerinde stres, sıkıntı ve kaygı oluşturup karamsarlığa itmekte ve psikolojilerini bozmaktadır. Baskı altında ve mutsuz kılmakta, sınav merkezli bir yaşam sürdürmelerine neden olup sosyalleşmelerini engellemektedir. SBS öğrenciyi dershaneye yöneltip, başarısız öğrencilerde utanma başarılılarda üstün görme duygusu oluşturmaktadır.

SBS öğretmenler üzerlerinde de stres, kaygı ve yorgunluk yaratıp öğrenci başarısından sorumlu tutuldukları için kendilerini baskı altında ve gergin hissetmelerine neden olmaktadır. Bu durum onları öğrencileri test çözmeye yöneltme ve kendilerini geliştirme ihtiyacı hissettirirken, aralarında yarış havası da oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin %64'ü, öğrencilerin %85'inin sınavın içerik ve kapsamını okulda işlenen derslere uygun bulmakla birlikte, sınavla ilgili bir takım sıkıntılar da bulunmaktadır. Bu sıkıntılar sınavın içeriğinin derslere göre daha kapsamlı olması, ders saatleri sınava hazırlık için yetersiz olması, ders kitaplarının sınava hitap etmemesi, sınav soruları anlama yeteneğine yönelikken ders içerikleri bu doğrultuda işlenmemesi şeklindedir. Bunun yanına SBS'nin kapsadığı dersler ile okulda işlenen dersler arasında eşitsizlik bulunmaktadır. Eşitsizliğin temel nedenleri, eğitim sisteminin yapılandırmacı sınavın davranışçı bir yaklaşımda düzenlenmesi, sınavın öğrencilerin bireysel

farklılıklarını dikkate almaması, matematik, fen bilgisi gibi derslerin sınavda soru oranına karşılık okulda ders saatinin az olması şeklindedir. Bu durum sınavda soru çıkmayan derslere karşı öğrenciler ilgisiz kılmaktadır.

Öğretmenler SBS'ye yönelik okulda test çözme, deneme sınavı yapma, dersleri SBS formatında işleme, yetiştirme kursu-etüt düzenleme, öğrencileri kitap okumaya yönlendirme, rehberlik ve güdüleme etkinlikleri yaparken, öğrenciler bu etkinliklere ek olarak teneffüslerde soru çözme, dersi iyi dinleme, anlamadığı konularla ilgili projeler yapma, anlamadığı soruları öğretmene sorma gibi etkinlikler yapmaktadırlar. Okul dışında ise SBS'ye hazırlık olarak öğretmenler test çözme, etüt yapma, daha fazla çalışma, ek ders yapıp çok soru çözme, öğle araları ders tekrarı yapma, sınavda çıkabilecek soruları anlatma, ek kaynaklardan alıştırmaya yapma, deneme sınavı yapma, yönlendirme yapma şeklinde etkinliklerde bulunurken, öğrenciler ise evde test çözüp ders çalışma, dershaneye gitme, etüt çalışmalarına katılma, konu tekrarı yapma, özel ders alma gibi etkinlikler yapmaktadırlar. SBS'ye hazırlık için öğrencilerin %61'i okulda verilen eğitimi, %4'ü okul dışındaki eğitimi, %35'i ise her iki ortamda birlikte alınan eğitimi yeterli görmekteyiz. Okuldaki dersler öğretmenlerden daha iyi anlaşılmalı, konular daha kapsamlı anlatılmakta fakat sınava yönelik okulda fazla hazırlık yapılmadığı için, okul dışında dersler tekrar edilmeli, anlaşılmayan konular kurs ve dershanelerde pekiştirilmeli ve okul dışı hazırlık mutlaka yapılmalıdır.

SBS öğrencilerin gelecekteki eğitim hayatını ve mesleğini belirlemede oldukça önemli bir sınav olup öğrenciyi planlı programlı kılıp azmini artırmaktadır. Fakat aynı zamanda kaygılı, bıkkın, sınava alışmış, ezberci ve sosyalleşmemiş bireyler yetiştirip öğrencilerin psikolojisini bozmaktadır.

Okul yöneticileri SBS sonuçlarına büyük önem verip, başarılı okul olmak istemektedirler. Başarıyı artırmak için hafta sonu kurs, etüt düzenlemekte, deneme sınavları yapmakta, motivasyon seminerleri düzenlemekte ama aynı zamanda öğretmenlere baskı da yapmaktadırlar. Okul yöneticileri SBS yüzünden başarılı öğrencilere ilgili başarısızlara ilgisiz kalmaktadırlar.

SBS eksikliklerine rağmen uygun bulunan bir sınav olmakla birlikte yetersiz görülmektedir. SBS yerine yetenek ve ilgilere göre seçim yapan; öğrenci-öğretmen-veli işbirliğine dayalı yetenekler doğrultusunda yönlendiren; zorunlu birinci kademe ardından öğrenciyi yetenekleri doğrultusunda yönlendiren; sekizinci sınıfta tek sınav uygulayan ya da okul notuna göre yerleştiren uygulamaları içeren gibi çeşitli sistemlerin geliştirilmesi önerilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir:

1- SBS'nin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri göze alınıp, ortaöğretime geçişte sınav yerine öğrencilerin bireysel farklılıkları, ilgi ve yetenekleri dikkate alınarak rehberlik ve yönlendirme esas alınmalıdır. SBS tamamen kaldırılamadığı durumda, özelliği olan ortaöğretim kurumlarını

kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmeli, öğrenci yerleştirmede okul başarısı ve süreç değerlendirme sınav uygulamasının önüne geçmelidir.

2- Türkiye’de var olan koşullar ve sınav gerçeği göz önüne alındığında ortaöğretime yerleştirmede, yöneltme ve yönlendirme ile objektif bir süreci içeren sistem kuruluncaya dek;

-SBS’de ezber bilgileri ölçen sorular yerine, okullarda okutulan ders programlarını kapsayan, analiz, sentez ve düşünme becerilerini ölçen sorular düzenlenmelidir.

-SBS’nin öğretmen ve öğrenciler üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ortadan kaldırmak için rehberlik çalışmaları yapılmalıdır.

-Öğrencilerin sosyalleşmelerine katkıda bulunmak için okul içi ve okul dışında sınav dışı etkinlikler düzenlenmelidir.

-Okul yöneticileri, SBS’nin öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkileri ve nasıl davranmaları konusunda bilgilendirilmelidir.

-Öğrenci ve ailelerine sınavın önemli olduğu, fakat bireysel farklılıklar doğrultusunda her öğrencinin yüksek başarı elde edemeyeceği, bu durumun yaşamın sonu olmadığı ve onları olumsuz rekabete itmemesi gerektiği konusunda bilgilendirici seminerler düzenlenmelidir.

-Okulda verilen eğitimin sınava hazırlık konusunda yeterli olması için gerekli önlemler alınmalıdır.

-Okul başarısında sadece sınav sonuçları dikkate alınamamalı, bu konuda öğretmen ve yöneticiler bilgilendirilmelidir.

-Öğrencilerin ders öğretmenlerinin görüşleri ve okul başarısının sınava dahil edilmesi, onların sınava dahil olmayan derslere karşı olan ilgisizliğini ortadan kaldırabilir.

Kaynaklar

- Akdeniz, A. ve R., Keser. (2006). Geleneksel öğretim ortamlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. [Online]: <http://www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/bkitabi/PDF/Fizik/Bildiri/t123DD.pdf> Ulaşım Tarihi: 15.11.2011.
- Arslantürk, H. (2011). Çoktan seçmeli test tekniğinin Türkçe öğretimine etkileri. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 1 (1). [Online]: <http://turkcearas-tirmalari.gazi.edu.tr/dergi/yil-1/sayi-1/02-aslanturk-handan.pdf> Ulaşım Tarihi: 25.11.2011.
- Aydın, S. (2008). Orta ve yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçme sistemi: Bir öneri. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*. 8(2) [Online]: http://www.universite-toplum.org/pdf/pdf_UT_363.pdf Ulaşım Tarihi: 2.11. 2011.
- Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ve okul tükenmişliği arasındaki ilişkiler. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2011, 3 (1), [Online]: 181-199. http://www.iojes.net/userfiles/Article/IOJES_514.pdf Ulaşım Tarihi:13.12. 2011.
- Balaban, J. (2000). Temel eğitimde öğretmenlerin stres kaynakları ve başa çıkma teknikleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 1–8. [Online]: http://pau.egitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/361708473_28TEMEL%20E%20c4%9e%20c4%b0T%20c4%b0MDE%20%20c3%96%20c4%9eRET MENLER%20c4%b0N%20STRES%20KAYNAKLAR%20c4%b0%20VE%20BA%20c5%9eA%20%20c3%87IKMA.pdf Ulaşım Tarihi: 13.12.2011.

- Bunevicius, A., Katkute, A. ve Bunevicius, R. (2008). Symptoms of anxiety and depression in medical students and in humanities students: relationship with big-five personality dimensions and vulnerability to stress. *International Journal of Social Psychiatry*, 54, 494–501.
- Carver, C. S. ve Scheier, M. F. (1994). Situational coping and coping dispositions in a stressful transaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 184–195.
- Çelikkaya, T. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretmenlerinden beklentileri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(40): 38-50, [Online]: <http://egitim.cu.edu.tr/efdergi> Ulaşım Tarihi: 25.11.2011.
- Çitemel, N., Bozkurt, S., Eroğlu, Y., Yıldırım, Ü., Mengi, S. (2009). Ortaöğretim öğrencilerinde sınav sisteminin yarattığı yarışmacı kültür ve sonuçları. 18. *Eğitim Bilimleri Kurultayı: Bildiri Özetleri*. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Gündoğdu, K., Kızıldaş, E. ve Çimen, N. (2010). Seviye belirleme sınavına (SBS) ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri (Erzurum il örneği). *Elementary Education Online*, 9(1), 316–330, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> Ulaşım Tarihi: 15.10.2011.
- Güven, A. Z. (2011). İlköğretim II. kademe Türkçe dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29: 121-133.
- Kabapınar, Y., Ataman, M. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler (4-5. sınıf) programlarındaki ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Elementary Education Online*, 9(2), 776-791. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> Ulaşım Tarihi: 15.10.2011.
- Karakuş, F. ve Baki, A. (2011). İlköğretim 8. sınıf matematik öğretim programı ve ders kitaplarının fraktal geometri konusu kapsamında değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 10(3), 1081-1092. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> Ulaşım Tarihi: 20.11.2011.
- Karakuş, M. (2008). İlköğretim öğretmen ve öğrencilerinin ortaöğretime geçiş sistemine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. 1. *Ulusal Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresi*, 281-290. 14-16 Mayıs 2008, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Koçkar, İ., A. Kılıç, B. G. ve Şener, Ş. (2002). Test anxiety among primary school students and academic achievement. *Çocuk ve Ergen Sağlığı Dergisi*. 9(2), 100–105. [Online]: <http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TPRJ%2CTAR%2CTIP%2CTMUH%2CTSOS%2CTHUK&c=google&ano=17609b9f6a323d7fb1a1c03bc4b86450dbca1> Ulaşım Tarihi: 13.12.2011.
- Köprülü, F. (2008). Giriş sınavları: eleme mi, eğitim hakkının engellenmesi mi? *TED 80. Yıl Uluslararası Eğitim Forumu, "Eğitim Hakkı ve Gelecek Perspektifleri"*, 28-30 Ocak 2008, TED Ankara Koleji İncek Kampüsü.
- Köse, M. R. (1999). Üniversiteye giriş ve liselerimiz. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51-60. [Online]: <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/199915M%20RUH%20C4%20B0%20K%20C3%2096SE.pdf> Ulaşım Tarihi: 13.12.2011.
- MEB. (2010a). *Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumlarına geçiş yönergesi*. [Online]: http://merzuat.meb.gov.tr/html/2602_1.html (15.01.2010) Ulaşım Tarihi: 20.11.2011.
- MEB. (2010b). *Ortaöğretime Geçiş Sisteminde SBS ve Yeni Bir Model*. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı. [Online]: <http://eymud.org/Download/WN8G61CF.pdf> Ulaşım Tarihi: 25.10.2011.
- MEB. (2010c). *Seviye Belirleme Sınavının Değerlendirilmesi*. MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. [Online]: <http://www.mku.edu.tr/image/egitimfak/file/kitaplar/kitap%207.pdf> Ulaşım Tarihi: 06.12.2011.
- Morgil, İ., Yılmaz, A., Seçken, N., Erökten, E. (2000). Üniversiteye giriş sınavında özel dersaneler ve ÖZ-DE-BİR tarafından uygulanan ÖSS deneme sınavlarının öğrenci başarısına katkısının ölçülmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19: 96-103. [Online]: <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/200019F%20C4%B0NC%20C4%B0%20MORG%20C4%B0L.pdf> Ulaşım Tarihi: 13.11.2011..
- Ortaş, İ. (tarihsiz). Eğitim sistemimiz ve öğrenci seçme sınavı sonuçları. [Online]: http://strateji.cu.edu.tr/EGITIM/pdf/ortas_01.pdf Ulaşım Tarihi: 10.09.2010.

- Özcan, S. ve Açıık, F. (2011). SBS Türkçe sorularıyla Türkçe ders kitaplarındaki soruların örtüşme düzeyi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16): 355, 370.
- Özdemir, C. (2001). İlköğretim okullarında ikinci kademe öğrencilerinin fen öğreniminde özel dershanelerin yeri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 9 (2):411-418.
- Sarıer, Y. (2010). Ortaöğretime giriş sınavları (OKS-SBS) ve PISA sonuçları ışığında eğitimde fırsat eşitliğinin değerlendirilmesi. *Abi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11 (3): 107-129. [Online]: http://kefad.abievran.edu.tr/archieve/pdfler/Cilt11Sayi3/JKEF11_3_2010_107-129.pdf Ulaşım Tarihi: 15.10.2011.
- Sert, N. (2008). İlköğretim programlarında oluşturmıcılık. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 4 (2): 291-316, [Online]: <http://eku.comu.edu.tr/index/4/2/nsert.pdf> Ulaşım Tarihi: 10.09.2011.
- Young, D. J. (1999). *Affect in foreign language and second language learning*. Boston, MA: McGraw-Hill
- Tekbaş, S. (2009). *Edirne merkez ilçede ilköğretim son sınıf öğrencilerinde ortaöğretim kurumları öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı (OKS) ve lise son sınıf öğrencilerinde öğrenci seçme sınavı (ÖSS) sınav kaygısı ve etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği SBS Çalışma Grubu. (2010). *Seviye belirleme sınavları (SBS) üzerine bir değerlendirme rapor*. [Online]: <https://www.pdr.org.tr/upload/icerik/Haz%C3%84%C2%B1rlanan%20Raporlar/sbsraporu.pdf> Ulaşım Tarihi: 01.12.2011.
- Üz Kurt, İ. Koçakoğlu, M. (2009). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin ders notları ile seviye belirleme sınavları arasındaki ilişki. *1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, [Online]: http://www.eab.org.tr/eab/oc/egtconf/pdf_kitap/pdf/442.pdf Ulaşım Tarihi: 10.09.2011.
- World Bank (2005). Turkey Education Sector Study: Sustainable Pathways to an Effective, Equitable, and Efficient Education System for “Preschool through Secondary School Education”. Human Development Sector Unit, Europe and Central Asia Region [Online]: http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/361616-1142415001082/ESS_Main_Report_V1.pdf Ulaşım Tarihi: 06.04.2012.
- <http://www.haber10.com/makale/16607> Ulaşım Tarihi: 1.11.2011.

Extended English Abstract

The fact that the places are limited in secondary school institutions compared to the number of students who demand placement in these institutions creates the need for an elimination and selection process for school entrance. The entrance test for secondary level of education called Placement Test (SBS) is one of the tests favored and taken the most by students graduating from primary schools. Due to the effect the test has on identifying the futures of students, it receives attention from students, parents, educators and all educational organizations each year in terms of preparation, implementation and evaluation processes. During the last three decades there have been various different types of entrance and placement tests in our country and the process is still not determined fully. The problems have been tried to overcome through the use of tests instead of creating policies that lead the process in long terms. On the other hand, the use of a single test employed to assess prior teaching processes has caused students to lead lives centered on tests, has

led them to courses and training institutions and brought negative effects with it such as stress, anxiety and anti-social lives.

The study undertaken in line with this purpose aims to identify teacher and student views regarding the implementation of SBS about which discussions are ongoing.

The study employs the survey method. Qualitative research method was used during the collection, analysis and interpretation of data regarding teacher and student views related to the test. The study was implemented with volunteer teachers (N=100) working in Bolu central district primary schools and students (N=100). Content analysis technique and quantification of qualitative data was employed in data analysis.

The findings of the study regarding SBS are as follows: according to teacher and student views SBS is a test that causes stress, fear, anxiety and interest. Also, SBS is an implementation that has transformed the students into race horses and that has resulted in parental pressure and loss of children needs such as the right to play since SBS is seen as a race which can change the future and is related to the acceptance to secondary schools and high schools. Although the content and framework of SBS is compatible with the courses studied at school there are some problems related to the facts that the content of the exams is more comprehensive than the topics covered by classes, the hours allocated to classes are insufficient for exam preparation, the textbooks do not contain information representative of the test and the existence of different question types in the test. However, SBS is also regarded as necessary since implementations that do not require testing may cause inequality and that the test leads students to study. Schools undertake activities such as test taking, providing trial tests, providing classes in test preparation format, providing training and review courses, directing students to read more, providing counseling services, teaching students to listen more effectively and preparing projects in topics that they are weak.

SBS causes stress, anxiety, lethargy and pressure on teachers as well. This causes the need for development in teachers themselves but creates an atmosphere of contest which is translated into unhappiness and negativity in students due to test-based lives that prevent students from socializing. There are discrepancies between the topics SBS covers and the topics covered at school. This discrepancy is due to the behaviorist preparation of the test in a constructive education system, the fact that individual differences are not taken into consideration and that lack of interest towards classes and topics that are not included in the test. School administrators give high esteem to SBS results and want successful schools; hence they provide courses, reviews, trial tests and even coerce teachers to create more success. Since SBS determines the future educational lives and professions of the students, it creates students who are full of anxiety and lethargy, who are used to taking test and memorizing facts and who cannot socialize easily, the total effect of which affects student

psychology. 61% of the students believe that education provided at school is sufficient, 4% of the students believe that education provided from sources other than school is sufficient and 35% of the students believe that both are sufficient. Implementations that are based on student-teacher-parent collaboration, based on selection based on ability and interests instead of SBS by taking school achievement should be utilized.

In line with research findings the first suggestion of the study involves the use of counseling and guidance based on individual differences, interests and competences instead of tests in placement to secondary school institutions. In case SBS cannot be fully eliminated, it should be reorganized to cover only the secondary school institutions that have special features for entrance and school achievement and process assessment should be taken into consideration in the placement period. In addition to these, other suggestions have been proposed by taking the conditions of Turkey into consideration in terms of tests that include questions from school curriculum instead of tests consisting questions based on memorization and questions that assess the analysis, synthesis and thinking skills until an objective system is established that does not require placement tests. Guidance and counseling work should be undertaken in order to eliminate or decrease the negative effects of SBS on students and teachers and informative seminars should be organized for the students and their parents.